

**VIỆN HÀN LÂM
KHOA HỌC XÃ HỘI VIỆT NAM
HỌC VIỆN KHOA HỌC XÃ HỘI**

NGUYỄN HỒNG VINH

**CÁC LỄ HỘI TƯỞNG NHỚ CÁC VỊ
DANH NHÂN CHỐNG NGOẠI XÂM
NỔI TIẾNG CỦA XỨ NGHỆ**

Chuyên ngành: Nhân học

Mã số : 62 31 03 02

TÓM TẮT LUẬN ÁN TIẾN SĨ NHÂN HỌC

Hà Nội - 2016

Công trình được hoàn thành tại:
Học viện Khoa học Xã hội
Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam

Người hướng dẫn khoa học:

1. PGS.TS. Lê Sỹ Giáo

2. PGS.TS. Nguyễn Ngọc Thanh

Phản biện 1: GS.TS. Hoàng Nam

Phản biện 2: PGS.TS. Lê Ngọc Thắng

Phản biện 3: PGS.TS. Nguyễn Duy Thiệu

Luận án sẽ được bảo vệ trước hội đồng chấm luận án cấp cơ sở họp tại:
Học viện Khoa học Xã hội - Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam

Vào hồi.....giờ...ngày.....tháng.....năm 2016

Có thể tìm hiểu luận án tại:

- *Thư viện quốc gia Việt Nam*

- *Thư viện Học viện Khoa học Xã hội - Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam*

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Văn hoá xứ Nghệ, trong đó có lễ hội truyền thống đã có từ lâu đời, trở thành một bộ phận không thể tách rời của văn hoá các dân tộc ở Việt Nam. Những giá trị văn hoá trong lễ hội đã hình thành nên cốt cách tình cảm, diện mạo của văn hóa xứ Nghệ. Những lễ hội ấy được lưu truyền từ đời này sang đời khác, trải qua những thăng trầm biến động của lịch sử, được chắt lọc, bổ sung trở thành bản sắc văn hoá rất riêng của người dân xứ Nghệ. Việc nhận diện đầy đủ và nghiên cứu chuyên sâu, có hệ thống về lễ hội truyền thống và hiện đại ở tỉnh Nghệ An sẽ góp phần làm cho bản sắc văn hoá Việt Nam càng thêm rõ nét “đa dạng và thống nhất, thống nhất trong đa dạng”.

2. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

2.1. Mục đích

- Trên cơ sở tập hợp, khảo tả và phân tích các tư liệu, luận án tập trung làm rõ những đặc điểm cùng những giá trị văn hoá của các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ.

- Chỉ ra những biến đổi của lễ hội tưởng nhớ danh nhân truyền thống và hiện đại trong quá trình giao lưu, tiếp biến văn hoá của người Việt.

- Bước đầu so sánh những tương đồng và khác biệt trong lễ hội tưởng nhớ danh nhân ở tỉnh Nghệ An.

- Góp phần cung cấp cơ sở khoa học cho việc bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa của lễ hội truyền thống, đồng thời đề xuất một số giải pháp nhằm phát huy các giá trị văn hóa của lễ hội truyền thống trong bối cảnh phát triển và hội nhập.

2.2. Nhiệm vụ

- Tìm hiểu về các lễ hội tưởng nhớ các danh nhân xứ Nghệ góp phần làm rõ bức tranh văn hóa vùng miền.

- Nêu bật vai trò và ý nghĩa của *Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ* trong đời sống tâm linh của người dân Nghệ An - Hà Tĩnh.

- Đề xuất những giải pháp bảo tồn và phát huy những yếu tố tích cực và khắc phục những hạn chế của lễ hội trong xây dựng nông thôn mới hiện nay.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng

Đối tượng nghiên cứu của luận án là các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ, trong đó tập trung chủ yếu vào lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền Nguyễn Xí, lễ hội Làng Sen.

3.2. Phạm vi

Luận án nghiên cứu các vấn đề liên quan đến các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ (địa bàn nghiên cứu chính là ở tỉnh Nghệ An).

Nghiên cứu được tập trung thực hiện tại huyện Nam Đàn, huyện Nghi Lộc và thành phố Vinh, nơi diễn ra lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ.

4. Phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu

4.1. Phương pháp luận

Phương pháp luận của luận án là chủ nghĩa duy vật biện chứng, chủ nghĩa duy vật lịch sử và tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa, nhất là văn hóa cổ truyền của dân tộc.

4.2. Phương pháp nghiên cứu

Luận án sử dụng các phương pháp nghiên cứu của Dân tộc học/Nhân học văn hoá - xã hội kết hợp với một số phương pháp Văn hoá học, Sử học... Các phương pháp chủ yếu là điền dã dân tộc học với các công cụ chính: phỏng vấn sâu, thảo luận nhóm, họp cộng đồng,... được thực hiện tại các làng, xã có lễ hội nhằm thu thập thông tin định lượng và định tính.

Nguồn tư liệu sử dụng trong luận án chủ yếu là tài liệu điền dã do tác giả luận án thu thập tại địa bàn nghiên cứu. Tác giả đã kế thừa một phần nội dung luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Dân tộc học được Hội đồng chấm luận án đánh giá với kết quả xuất sắc năm 2008. Trong thời gian thực hiện luận án, tác giả đã tiến hành khảo sát nhiều đợt (tháng giêng các năm 2013, 2014, 2015) và tháng 5 dương lịch các năm 2013, 2014, 2015 ở địa bàn huyện Nam Đàn, Nghi Lộc và thành phố Vinh để tìm hiểu, nghiên cứu về lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền Nguyễn Xí, lễ hội làng Sen.

- Quan sát tham dự các lễ hội từ lúc chuẩn bị lễ hội đến diễn trình lễ hội và dư âm của nó sau lễ hội. Đây là phương pháp quan trọng nhất để thu thập tài liệu xây dựng luận án.

- Phỏng vấn sâu những người có uy tín trong cộng đồng: người già, chủ hộ gia đình, trưởng dòng họ, phụ trách các hội, đoàn thể, tổ chức tại địa phương. Đối tượng thảo luận nhóm là: lãnh đạo địa phương, những người già có uy tín, nhóm nam chủ hộ từ 40 tuổi trở lên, nhóm nam chủ hộ dưới 40 tuổi; nhóm nữ 15- 40; 40 trở lên; nhóm theo hội, phường, nghề nghiệp...

- Sử dụng phương pháp chuyên gia thông qua việc tổ chức các hình thức trao đổi, tọa đàm tại địa phương.

- Sử dụng phương pháp thống kê, kế thừa và phân tích các kết quả nghiên cứu đã có, cũng như các tài liệu thứ cấp liên quan ở địa phương và Trung ương.

Ngoài ra, chúng tôi tham khảo thêm những luận điểm có tính hệ thống từ những công trình nghiên cứu đã được công bố như sách, báo, tạp chí, các kết quả nghiên cứu từ các luận án tiến sĩ, luận văn thạc sĩ; các tài liệu thư tịch như thần tích, hương ước, văn bia, sắc phong... và hồ sơ di tích của các đền, đình, chùa - không gian linh thiêng của lễ hội.

Bên cạnh đó, tác giả luận án còn sử dụng các nguồn tài liệu thứ cấp như các văn bản về chủ trương, chính sách bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của lễ hội truyền thống; các số liệu thống kê của Trung ương và địa phương; các tài liệu về kinh tế - xã hội của tỉnh Nghệ An.

- Luận án sử dụng phương pháp tiếp cận vùng văn hóa. Vùng văn hóa được biểu hiện trên nhiều mặt của đời sống văn hóa vật chất cũng như tinh thần. Qua đó, chúng ta thấy được nét độc đáo của lễ hội ở vùng quê xứ Nghệ.

4.3. Cách tiếp cận

Luận án tiếp cận dưới góc độ Nhân học, do đó nghiên cứu thể hiện tính hệ thống và sử dụng nhiều phương pháp nghiên cứu theo các bước:

- *Tiếp cận liên - đa ngành*

Đối tượng nghiên cứu của luận án là lễ hội liên quan đến các danh nhân với các đặc điểm mang tính truyền thống và hiện đại. Vì vậy tiếp cận liên - đa ngành Dân tộc học/Nhân học kết hợp với một số ngành khoa học liên quan khác như: Văn hóa học, Sử học được sử dụng trong nghiên cứu này.

- *Tiếp cận hệ thống:*

Tiếp cận hệ thống được sử dụng để phân tích mối quan hệ và tác động qua lại giữa con người với các vấn đề kinh tế, xã hội, văn hoá. Theo đó, những vấn đề liên quan đến lễ hội đặt trong mối quan hệ chung của xứ Nghệ, bao gồm hai tỉnh Nghệ An và Hà Tĩnh. Trên cơ sở đó, làm sáng tỏ những mối liên hệ, tác động qua lại giữa các yếu tố kinh tế, chính trị, xã hội, văn hoá ... của các cộng đồng dân cư, nhất là khi đề xuất các giải pháp bảo tồn và phát huy các lễ hội tưởng nhớ các danh nhân.

5. Đóng góp mới của luận án

- Luận án là công trình nghiên cứu chuyên sâu về lễ hội tưởng nhớ danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng nhằm góp phần làm rõ diện mạo và sắc thái văn hoá địa phương của người Việt ở tỉnh Nghệ An.

- Luận án bước đầu xác định những đặc trưng cơ bản trong lễ hội tưởng nhớ danh nhân cũng như những biến đổi của nó, từ đó rút ra những giá trị văn hóa của lễ hội và đề xuất các giải pháp nhằm bảo tồn, phát huy các giá trị văn hóa của lễ hội trong bối cảnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước và xây dựng nền văn hoá đậm đà bản sắc dân tộc.

6. Ý nghĩa lý luận và thực tiễn của luận án

6.1. Về mặt lý luận

- Luận án cung cấp những cứ liệu thực tế về các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống giặc ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ. Qua việc đi sâu tìm hiểu về các lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền

Nguyễn Xí và lễ hội làng Sen để thấy rõ được đặc trưng văn hóa của vùng này.

6.2. Về mặt thực tiễn

- Luận án góp phần cung cấp cơ sở khoa học cho việc hoạch định chính sách nhằm bảo tồn và phát huy các giá trị văn hoá truyền thống trong lễ hội phục vụ công cuộc phát triển hiện nay.

- Luận án có thể làm tài liệu tham khảo cho việc giảng dạy lịch sử văn hóa địa phương, lịch sử chống giặc ngoại xâm của dân tộc và tôn vinh các vị danh nhân Mai Thúc Loan, Nguyễn Xí, Hồ Chí Minh.

7. Cơ cấu của luận án

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo, Phụ lục, Luận án có 5 chương, gồm:

Chương 1: Tổng quan tình hình nghiên cứu

Chương 2: Lễ hội đền Vua Mai

Chương 3: Lễ hội đền Nguyễn Xí

Chương 4: Lễ hội làng Sen

Chương 5: Đặc điểm và giá trị của lễ hội

CHƯƠNG 1

TỔNG QUAN TÌNH HÌNH NGHIÊN CỨU

1.1. Tổng quan về tình hình nghiên cứu

1.1.1. Trên phạm vi toàn quốc

Tiến trình sưu tầm và nghiên cứu lễ hội cổ truyền Việt Nam đã trải qua một quá trình lâu dài với nhiều thành tựu. Tuy nhiên,

không phải mọi vấn đề khoa học về lễ hội cổ truyền đã được giải quyết trọn vẹn.

1.1.2. Ở địa phương Xứ Nghệ

Các công trình chỉ đề cập đến lễ hội như một thành tố của văn hóa dân gian xứ Nghệ. Các bài báo viết về lễ hội ở Nghệ An cũng chỉ giới thiệu, đưa tin, những bài viết ở một số tạp chí văn hóa nghệ thuật, tạp chí văn hóa Nghệ An... các tác giả cũng chỉ sơ lược những nét nổi bật nhất của từng lễ hội.

Cho đến nay chúng tôi được biết, chưa có một công trình nào nghiên cứu về lễ hội ở Nghệ An nói chung, *Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ* một cách toàn diện, chuyên sâu, có hệ thống. Có thể nói, đây là một khoảng trống mà chúng tôi hy vọng sẽ giải quyết tốt trong luận án.

1.2. Cơ sở lý thuyết

1.2.1. Các khái niệm

Luận án phân tích nội hàm một số khái niệm liên quan như: Lễ hội (lễ hội truyền thống và lễ hội mới), mối quan hệ giữa Lễ và Hội, Nghi lễ, Danh nhân.

1.2.2. Cơ sở lý thuyết

Luận án vận dụng các lý thuyết chủ yếu sau: Thuyết về *đặc thù văn hóa* của Franz Boas (1858-1942), Lý thuyết *vùng văn hóa - lịch sử* của các nhà Dân tộc học Liên Xô (cũ) Trêbôcxarôp và Trêbôcxarpôva làm cơ sở để nghiên cứu và hoàn thành luận án.

Tiểu kết chương 1

Lễ hội là đề tài hấp dẫn của nhiều nhà nghiên cứu thuộc nhiều lĩnh vực nghiên cứu. Lễ hội tưởng nhớ danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ cho đến nay chưa có công trình

nào đi sâu nghiên cứu một cách đầy đủ, có hệ thống. Luận án đã đi sâu tìm hiểu ba lễ hội tiêu biểu tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ là lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền Nguyễn Xí và lễ hội làng Sen. Qua đó phần nào đánh giá được các sắc thái văn hóa mang những nét chung và nét riêng của văn hóa xứ Nghệ.

Luận án đã làm rõ một số khái niệm liên quan như *Lễ, Hội, mối quan hệ giữa Lễ và Hội, nghi lễ, danh nhân* và một số lý thuyết áp dụng vào việc nghiên cứu *Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ*.

Để thực hiện đề tài luận án, tác giả đã sử dụng phương pháp điền dã Dân tộc học, trong đó các hình thức quan sát tham dự, phỏng vấn sâu, quay phim, chụp ảnh được vận dụng triệt để nhằm thu thập tư liệu về 3 lễ hội nói trên.

CHƯƠNG 2

LỄ HỘI ĐỀN VUA MAI

2.1. Nguồn gốc lễ hội đền Vua Mai

Mai Hắc Đế (Vua Mai) tên thật là Mai Thúc Loan hoặc Mai Huyền Thành, anh hùng dân tộc, người lãnh đạo cuộc khởi nghĩa nông dân chống lại sự chiếm đóng của nhà Đường ở Việt Nam vào đầu thế kỷ thứ VIII.

Ông quê ở làng Mai Lâm, xã Mai Phụ, huyện Lộc Hà, tỉnh Hà Tĩnh (ngày nay) nhưng sinh ra, trưởng thành tại thôn Ngọc Trùng, xã Đông Liệt (nay là xã Nam Thái, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An).

Để tưởng nhớ đến công ơn Mai Hắc Đế - vị vua đầu tiên trên đất Nghệ An, nhân dân lập đền thờ ông trên núi Vệ và trong thung

lũng Hùng Sơn, nơi ông trút hơi thở cuối cùng để ngàn năm hương khói phụng thờ.

2.2. Không gian linh thiêng của lễ hội đền Vua Mai

Đền Vua Mai nằm ngay ven chân đê 42, thuộc khối Mai Hắc Đế, thị trấn Nam Đàn, huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An. Đền này thờ Mai Hắc Đế và vị con trai kế nghiệp của ông - Mai Thúc Huy.

Hiện nay chúng tôi chưa tìm thấy tài liệu nào ghi chép cụ thể về thời gian dựng đền, lập mộ Vua Mai. Qua nghiên cứu sử liệu, kết hợp với khảo sát tại di tích và tìm hiểu các cụ già cao tuổi ở địa phương chúng tôi có một số nhận định về tình trạng của di tích.

2.3. Phần lễ trong lễ hội đền Vua Mai

2.3.1. Lịch lễ tiết hàng năm tại đền thờ và miếu mộ Vua Mai

Lịch lễ tiết hàng năm chủ yếu là cử hành vào ngày 15 tháng Giêng Âm lịch (còn gọi là Xuân tế). Đây là ngày lễ hội đền Vua Mai tổ chức long trọng, quy mô lớn và chuẩn bị cầu kỳ nhất.

2.3.2. Về quy mô của lễ hội

Lễ hội đền Vua Mai xưa không chỉ bó hẹp trong phạm vi tổng Nam Liễu (còn gọi là Xuân Liễu) và các làng phụ cận (Diên Lãm, Khả Lãm...) mà còn mở rộng ra toàn phủ Anh Sơn, bao gồm (Anh Sơn, Thanh Chương, Nam Đàn, Hưng Nguyên ngày nay). Đền thờ Vua Mai vốn là quốc tế (Nhà nước tế lễ) nên ngoài các quan sở tại như tri huyện, để lại còn có các quan chức sắc cấp tỉnh về dự lễ hội. Thời gian lễ hội thường kéo dài đến ba bốn ngày (15,16,17 tháng Giêng Âm lịch) mới chấm dứt. Sau các cuộc tế lễ nhiều sinh hoạt văn hoá truyền thống cũng được tổ chức linh đình. Lễ hội đền Vua Mai là niềm tự hào của dân làng Hương Lãm nói riêng và nhân dân trong vùng Phủ Anh Sơn xưa kia nói chung.

2.3.3. Về nghi trình của lễ hội đền Vua Mai

Để chuẩn bị cho việc tế lễ và mở hội, Hội đồng kỳ mục của các làng Diên Lãm (Nam Diên), Khả Lãm (Nam Thượng), Ngọc Trùng (Nam Thái)... cùng với các họ, các bô lão trong làng họp tại đình làng để bàn bạc, phân công việc tế lễ ở đền Vua Mai. Việc tế lễ của đình làng nào thì do Ban phụng sự của làng đó lo liệu.

2.4. Phần hội trong lễ hội đền Vua Mai

Ngay sau khi rước kiệu Vua Mai vi hành đồng thời Hội cũng diễn ra. Khu vực xung quanh đền Vua Mai người đi thấy hội đông khắp cả một vùng, các phe, giáp, phường hội náo nức đua chen thi tài.

Theo truyền thống, ban ngày diễn ra các hoạt động: đua thuyền, đấu vật, đi cầu kiều... Ban đêm có các phường chèo, phường tuồng, hát ví phường vải, hát giặm, hò...

Lễ hội đền Vua Mai ngày nay đã có những biến đổi, ngoài các trò chơi dân gian trên còn có các hoạt động văn hoá, văn nghệ - thể thao khác như múa, hát, chiếu phim, triển lãm các chuyên đề lưu động, bóng đá, bóng chuyền, tổ chức tham quan các di tích phụ trợ và các di tích lịch sử - danh thắng ở xung quanh khu vực lễ hội như khu di tích Kim Liên, di tích tưởng niệm Phan Bội Châu, khe Bò Đái, bến Sa Nam.

Tiểu kết chương 2

Lễ hội đền Vua Mai diễn ra theo nghi trình chặt chẽ trong một không gian linh thiêng. Lễ hội đền Vua Mai là sinh hoạt văn hoá dân gian mang đậm bản sắc văn hoá địa phương và tinh thần thượng võ được lưu truyền từ xưa đến nay. Nếu như phần lễ mang tính chất tín ngưỡng dân gian sâu sắc thì phần hội là các trò chơi dân gian và biểu diễn nghệ thuật vui nhộn, hấp dẫn, thu hút nhân dân khắp nơi về dự.

Lễ hội đền Vua Mai cũng là dịp để các ngành nghề truyền thống của Nam Đàn có cơ hội quảng bá với du khách gần xa. Qua lễ hội đền Vua Mai, chúng ta được biết đến đời sống tinh thần phong phú của vùng quê Nam Đàn, tỉnh Nghệ An.

CHƯƠNG 3

LỄ HỘI ĐỀN NGUYỄN XÍ

3.1. Nguồn gốc lễ hội đền Nguyễn Xí

Khởi nguồn của lễ hội Nguyễn Xí là lễ mừng công của Đại Tộc, lễ Kỳ Phúc và lễ Bạch sắc Hồng Đức năm thứ 3 (1473) của Vua Lê Thánh Tông, phong thần cho Thái sư Cương quốc Công, kiêm ngày giỗ của Quốc phu nhân: Lê Thị Ngọc Lân (tức vợ chính thất của Đức Tổ). Lễ hội đền Nguyễn Xí gắn với công lao hiển hách của Thái Sư Cương Quốc Công Nguyễn Xí - vị "Khai quốc công thần triều Lê", cùng con cháu dòng họ nối đời có công chống giặc ngoại xâm, bảo vệ tổ quốc và xây dựng đất nước tươi đẹp.

3.2. Không gian linh thiêng của lễ hội đền Nguyễn Xí

Đền thờ Thái Sư Cương Quốc Công Nguyễn Xí được xây dựng năm 1467 (năm Đinh Hợi) hai năm sau khi Nguyễn Xí qua đời. Vua Lê Thánh Tông ban dụ xuất kinh phí xây dựng "Cương Quốc Công từ" (đền thờ Cương Quốc Công Nguyễn Xí) theo chế độ "quốc tạo, quốc tế" có nghĩa là nhà nước lập đền và nhà nước phụng thờ. Cùng năm, Vua Lê Thánh Tông ban "Ngự tứ thạch bi" và "Ngự tứ mộ chí" (cho dựng bia đá và dựng mộ chí Cương Quốc Công).

Trải qua bao biến cố của thời gian nhưng đền Nguyễn Xí vẫn giữ được nguyên vẹn kiến trúc ban đầu. Đây là một quần thể kiến trúc mang đậm dấu ấn truyền thống văn hóa Việt Nam, làm nổi uy danh của vị tướng kiệt xuất xứ Nghệ. Trong thời gian qua, đền đã

được Nhà nước cấp kinh phí, con cháu dòng họ Nguyễn Đình và các nhà hảo tâm đóng góp công đức tu bổ ngày một khang trang hơn.

3.3. Phần lễ trong lễ hội đền Nguyễn Xí

3.3.1. Lịch lễ tiết hàng năm và ban tổ chức lễ hội

Lễ hội đền Nguyễn Xí được tổ chức hằng năm vào các ngày 29, 30 tháng Giêng và ngày mùng 01, mùng 02 Âm lịch (năm nào tháng Giêng thiếu thì tổ chức vào ngày 28, 29 Âm lịch). Đây là lễ hội lớn nhất của dòng họ Nguyễn Đình trong cả nước và của địa phương xã Nghi Hợp. Địa điểm diễn ra lễ hội tại khuôn viên đền thờ Nguyễn Xí.

3.3.2. Về nghi trình của lễ hội

Lễ hội đền Nguyễn Xí không chỉ là lễ hội tưởng nhớ danh nhân chống giặc ngoại xâm của cả nước mà còn là lễ hội lớn của con cháu dòng họ Nguyễn Đình. Hội đồng gia tộc Đại tôn họ Nguyễn Đình đã ghi chép lại căn dặn con cháu: "Việc tổ chức hành lễ tại đền thờ Tiên tổ trước đây, hiện nay và mãi mãi về sau không thay đổi. Mọi chi tiết buổi lễ đều được hướng dẫn theo nghĩa chữ Hán, khắc phục tình trạng tùy tiện, thụ động, mỗi người hiểu một cách, nảy sinh cãi cọ nhau, thiếu nghiêm túc khi hành lễ. Vì vậy, chúng tôi dựa vào văn bản và tranh thủ hiểu biết của các vị cao niên đã phục vụ hành lễ tại đền thờ Tiên tổ để phiên âm, diễn giải từ chữ Hán sang chữ quốc ngữ, tạo sự thống nhất cao về nhận thức và hành động trong bộ phận chuyên trách hành lễ tại đền thờ Đức tổ Nguyễn Đình".

Theo phong tục của dòng họ Nguyễn Đình, ngày 28 và 29 tháng Giêng Âm lịch (đối với năm có tháng Giêng thiếu) và ngày 29, 30 (đối với năm có tháng Giêng đủ): 15 chi con cháu dòng họ Nguyễn Đình về làm lễ tham tế.

3.4. Phần hội trong lễ hội đền Nguyễn Xí

Sau phần lễ trang nghiêm, Ủy ban nhân dân xã Nghi Hợp phối hợp với con cháu dòng họ Nguyễn Đình tổ chức nhiều trò chơi vui nhộn như cắm trại, thi kéo co giữa các xóm trong xã, thi đấu bóng chuyền giữa các xã Nghi Hợp, Nghi Khánh, Nghi Xuân, thị trấn Quán Hành; hội diễn văn nghệ các xã Nghi Hợp, Nghi Xá, Nghi Yên, Nghi Tiến, Nghi Quang, Nghi Thiết và các trò chơi dân gian khác. Hằng năm, lễ hội đền Nguyễn Xí tổ chức các trò chơi dân gian như múa lân, chơi đu quay, đánh cờ tướng, cờ thề, đấu vật, chọi gà, đốt pháo hoa... Trước kia còn có tổ tôm điểm và diễn các vở chèo, vở tuồng ca ngợi công trạng của Đức Tổ Nguyễn Xí.

Ngoài ra, lễ hội đền Nguyễn Xí còn trưng bày các bức ảnh đẹp của danh thắng xứ Nghệ, những người con ưu tú của quê hương, Đảng, Bác Hồ và lễ hội đền Nguyễn Xí hằng năm. Những tài liệu, hiện vật ghi danh công trạng Đức Tổ, được nhân dân cả nước biết đến, được Tổ quốc ghi công.

3.5. Con cháu dòng họ Nguyễn Đình với lễ hội đền Nguyễn Xí

Dòng họ Đại tôn Nguyễn Đình - Thái Sư Cương Quốc Công Nguyễn Xí là một dòng họ có bề dày lịch sử 617 năm, con cháu hậu duệ của Đức Tổ nổi đời trên khắp mọi miền đất nước Việt Nam và cả những người con xa quê sinh sống ở nhiều nước trên thế giới cho đến nay vẫn chưa thể thống kê đầy đủ. Với đạo lý "Uống nước nhớ nguồn", "Nhân sinh do Tổ", "Dẫu xa trăm núi ngàn sông vẫn nhớ về Tông Tổ", hằng năm con cháu trong dòng tộc đóng góp vào những hoạt động chăm lo việc phụng thờ Tiên Tổ. Con cháu dòng họ Nguyễn Đình luôn cùng cố và tăng cường các hoạt động dòng họ tại các đại chi, các chi, các phái; động viên con cháu công đức, tu sửa, nâng cấp xây dựng mới nhà thờ, nâng cấp lăng mộ Tổ, xây dựng

nghĩa trang dòng họ, biên soạn gia phả. Những nhà thờ họ của các đại chi, trung chi và tiểu chi đủ điều kiện thì làm hồ sơ đề nghị cấp có thẩm quyền xếp hạng di tích. Các hoạt động khuyến học, khuyến tài xây dựng dòng họ văn hóa diễn ra rộng khắp các vùng miền của dòng họ Nguyễn Đình.

Tiểu kết chương 3

Lễ hội đền Nguyễn Xí là lễ hội mừng công của đại tộc họ Nguyễn Đình được tổ chức để tôn vinh, tưởng nhớ công ơn của Nguyễn Xí - Đức Tổ của dòng họ Nguyễn Đình ở xã Nghi Hợp, huyện Nghi Lộc, tỉnh Nghệ An. Cương Quốc Công Nguyễn Xí không chỉ là một vị danh tướng, lương thân, có công trong việc đánh giặc ngoại xâm, bảo vệ và xây dựng đất nước dưới các triều vua thời Lê sơ, mà còn là một nhân vật lịch sử kiệt xuất của dân tộc được muôn đời tôn vinh. Lễ hội đền Nguyễn Xí đã đáp ứng nhu cầu sinh hoạt văn hóa, nhu cầu tín ngưỡng tâm linh của nhân dân, giáo dục truyền thống văn hóa và chống ngoại xâm của dân tộc. Qua đó, góp phần gắn kết các thành viên trong cộng đồng, là môi trường cộng cảm sâu sắc có tác động đến đời sống tình cảm, góp phần xây dựng tính cách và tâm hồn người xứ Nghệ, tâm hồn người Việt Nam "trọng nghĩa trọng tình" và giáo dục truyền thống "uống nước nhớ nguồn".

CHƯƠNG 4

LỄ HỘI LÀNG SEN

4.1. Nguồn gốc lễ hội Làng Sen

Lễ hội làng Sen được hình thành từ "Liên hoan Tiếng hát Làng Sen". Vào đầu thập kỷ 80 của thế kỷ XX, năm 1981, một cuộc vận động rộng lớn xây dựng các nhóm ca khúc chính trị diễn ra trong

toàn quốc do Trung ương Đoàn phối hợp với Bộ Văn hoá - Thông tin tổ chức. Chủ đề của các nhóm ca khúc chính trị này là hát về cách mạng, về Đảng, về Bác Hồ, về Làng Sen, quê hương của Bác Hồ.

4.2. Không gian của lễ hội

Địa điểm của lễ hội Làng Sen từ trước đến nay được tổ chức tại làng Sen (Kim Liên). Tại đây có nhân vật thiêng và bất tử là Bác Hồ. Không gian văn hoá đồng thời là không gian thiêng hay còn gọi là không gian tâm linh là cả địa bàn làng Sen. Vào các năm chẵn, địa điểm tổ chức lễ hội Làng Sen tại thành phố Vinh, huyện Nam Đàn và các huyện, thị xã của Nghệ An.

4.3. Thời gian mở lễ hội

Thời gian định kỳ mở " Lễ hội Làng Sen" trong toàn quốc 5 năm một lần vào các năm chẵn 5,10,15, 20.... thời gian kéo dài 5 ngày từ 15 đến 19 tháng 5; còn các năm khác tỉnh Nghệ An tổ chức thời gian là 3 ngày từ 17 đến 19 tháng 5.

4.4. Ý nghĩa, giá trị và những thành tựu của lễ hội Làng Sen

Tuy là một lễ hội mới xuất hiện trong thời kỳ đương đại, song lễ hội làng Sen vẫn mang yếu tố tâm linh gắn gũi các lễ hội cổ truyền bởi nó xuất phát từ tấm lòng người dân tưởng nhớ đến Bác. Nhân dân đến với lễ hội Làng Sen luôn mang một tâm thức chung là đến để tưởng niệm Bác Hồ, để ghi nhớ, công ơn của Người và đến để bày tỏ lòng tôn kính với Chủ tịch Hồ Chí Minh như đã trở thành một ý thức thiêng liêng và nhu cầu tâm linh của họ.

4.5. Một số đề xuất nâng tầm lễ hội làng Sen

Để xây dựng lễ hội làng Sen thành một lễ hội có quy mô quốc gia, yêu cầu cấp thiết, trước tiên là để lễ hội này thực sự là ngày hội của quần chúng, là một ngày hội văn hóa, ngày hội truyền thống, ngày hội của những trái tim, những tấm lòng của nhân dân Nghệ An,

nhân dân cả nước. Chúng ta không thể chỉ tổ chức hoàn toàn theo kiểu chỉ định, huy động mà cần đưa người dân thành chủ thể của lễ hội. Để làm được điều này, người dân cần phải hiểu được ý nghĩa, giá trị thực sự của sự kiện này.

Tiểu kết chương 4

Lễ hội làng Sen được khai mở từ "Tiếng hát từ làng Sen" (1981), cuộc thi Tiếng hát làng Sen (1982), năm 2002 trở thành lễ hội do tỉnh tổ chức và 2003 được tổ chức với quy mô mang tầm quốc gia. Từ đó trở đi, cứ 5 năm một lần lễ hội làng Sen lại được tổ chức hoành tráng với quy mô toàn quốc.

Hơn 20 năm hoạt động đều đặn, tiếng hát làng Sen đã thực sự phát triển và những sinh hoạt văn hóa của nhân dân vào dịp này ngày càng thấm đượm chất tâm linh. Đường như quy mô của một cuộc hội diễn văn nghệ không đủ đáp ứng thỏa mãn nhu cầu thể hiện tình cảm kính yêu và biết ơn của quần chúng nhân dân hướng về Bác, Lễ hội làng Sen ra đời (2002) và được đón nhận như một tất yếu của lịch sử.

CHƯƠNG 5

ĐẶC ĐIỂM VÀ GIÁ TRỊ CỦA LỄ HỘI

5.1. Đặc điểm của các lễ hội

5.1.1. Sự tương đồng và khác biệt

Ở Nghệ An nói riêng, xứ Nghệ nói chung có rất nhiều anh hùng, nhiều danh nhân nhưng luận án chỉ tập trung làm rõ ba lễ hội tưởng nhớ ba vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng là Mai Thúc Loan (? - 723), Nguyễn Xí (1397 - 1465) và Chủ tịch Hồ Chí Minh (1890 - 1969). Bởi lẽ, ba danh nhân đó là những nhân vật nổi tiếng, có đóng góp to lớn trong lịch sử đấu tranh giành độc lập của dân tộc

được Nhà nước và nhân dân tôn vinh qua hình thức lễ hội. Lễ hội đền Vua Mai và lễ hội đền Nguyễn Xí là lễ hội cổ truyền còn lễ hội Làng Sen là lễ hội mới do đó có một số nét khác biệt.

5.1.2. Biến đổi của lễ hội

Luận án trình bày những biến đổi có tính tích cực nhưng vẫn còn một số hạn chế như: việc chỉ đạo, tổ chức lễ hội, về nghi lễ, về vật dâng cúng, về trò chơi...

5.1.3. Vai trò của lễ hội trong đời sống tinh thần của cư dân xứ Nghệ

Lễ hội tưởng nhớ danh nhân chống giặc ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ thể hiện tình cảm, sự biết ơn của hậu thế đối với những người có công đối với lịch sử dân tộc. Có nhiều hình thức tôn vinh danh nhân, lễ hội là một trong những hình thức tôn vinh vừa trang trọng vừa gần gũi với đời sống cư dân xứ Nghệ.

Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ hướng tới giá trị quá khứ được tôn vinh thành linh thiêng, trở thành sinh hoạt truyền thống của cộng đồng. Các hoạt động của lễ hội truyền thống tái hiện lại cuộc sống hiện thực của cộng đồng thông qua các trò chơi, trò diễn dân gian. Cho đến nay, nhiều lễ hội truyền thống trên địa bàn tỉnh Nghệ An vẫn được bảo lưu và phát huy các giá trị của nó.

5.2. Các giá trị của lễ hội

5.2.1. Giá trị lịch sử

Xứ Nghệ là vùng đất có truyền thống chống giặc ngoại xâm, nơi đây đã có nhiều người con nổi tiếng gan góc, mưu trí, kiên cường, bất khuất trong quá trình dựng nước và giữ nước.

Điều vô cùng vinh dự của vùng đất xứ Nghệ, đó là quê hương của những vị danh nhân nổi tiếng trong lịch sử dựng nước và giữ

nước suốt mấy ngàn năm qua. Mai Thúc Loan, Nguyễn Xí và Chủ tịch Hồ Chí Minh kính yêu của chúng ta có thể được coi là hình ảnh tiêu biểu về ý chí và bản lĩnh vươn lên của người dân xứ Nghệ nói riêng, dân tộc Việt Nam ta nói chung. Lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền Nguyễn Xí và lễ hội làng Sen là hoạt động thiết thực góp phần giáo dục các thế hệ trẻ lòng yêu nước, tự hào dân tộc về lịch sử nước nhà. Công lao của các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ ngày càng được con cháu đời sau đánh giá xứng đáng và trân trọng.

5.2.2. Giá trị văn hóa

Lễ hội là một phức hợp của nhiều loại hình văn hóa khác nhau hợp thành. Các đặc trưng văn hóa đó bắt nguồn từ dân gian và được dân gian nuôi dưỡng, bồi đắp. Trong sinh hoạt hằng ngày, các đặc trưng sinh hoạt văn hóa, nghệ thuật đó đã được mọi người hoàn chỉnh, nâng cao thêm tính nghệ thuật để chờ đến ngày hội là bộc lộ hết ra. Các hoạt động hương khói, tưởng niệm và các sinh hoạt văn hóa diễn ra trong các lễ hội tưởng nhớ danh nhân xứ Nghệ hằng năm như: rước kiệu, đấu cờ người, đu tiên, vật tự do, kéo co, hát ví, hát giặm, múa dân gian... đã phần nào phản ánh phong tục tập quán, truyền thống trọng đạo nghĩa cũng như vốn văn hóa dân gian phong phú, lành mạnh và đậm sắc thượng võ ở vùng đất gần kề sông nước.

5.2.3. Giá trị hướng về cội nguồn

Lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng xứ Nghệ không chỉ là sự kiện văn hóa tâm linh, mà còn mang tính cộng đồng, thông qua lễ hội thể hiện lòng tri ân, ôn lại lịch sử và ghi nhận công đức của các bậc tiền nhân đã có công dựng nước và giữ nước bảo vệ nền độc lập của dân tộc qua các thời kỳ lịch sử.

Tất cả mọi lễ hội cổ truyền đều *hướng về nguồn*. Đó là *nguồn cội tự nhiên* mà con người vốn từ đó sinh ra và nay vẫn là một bộ phận hữu cơ.

5.2.4. Giá trị cân bằng đời sống tâm linh

Bên cạnh đời sống vật chất, đời sống tinh thần, tư tưởng còn hiện hữu *đời sống tâm linh*. Đó là đời sống của con người hướng về cái cao cả thiêng liêng - chân thiện mỹ - cái mà con người ngưỡng mộ, ước vọng, tôn thờ, trong đó có niềm tin tôn giáo tín ngưỡng

Chính tôn giáo tín ngưỡng, các nghi lễ, lễ hội góp phần làm thoả mãn nhu cầu về đời sống tâm linh của con người, đó là “cuộc đời thứ hai”, đó là trạng thái “thăng hoa” từ đời sống trần tục, hiện hữu.

5.2.5. Giá trị phát triển kinh tế du lịch, phục vụ nhu cầu vui chơi giải trí cộng đồng

Lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền Nguyễn Xí và lễ hội làng Sen được tổ chức tại huyện Nam Đàn, huyện Nghi Lộc và thành phố Vinh. Khoảng cách không gian giữa ba địa điểm gần nhau, thuận lợi cho việc phát triển du lịch. Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ gắn với sinh hoạt cộng đồng, mang màu sắc âm hưởng dân gian, phản ánh cuộc sống và tâm nguyện của người dân về cuộc sống. Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân đã có công bảo vệ và xây dựng tổ quốc có thể xem đó là loại hình du lịch văn hóa lịch sử, văn hóa tâm linh. Vị trí địa lý của các huyện Nam Đàn, Nghi Lộc và thành phố Vinh có thể kết hợp giữa du lịch nghỉ dưỡng (biển Cửa Lò) với du lịch văn hóa lịch sử (khu di tích Kim Liên, quảng trường Hồ Chí Minh) với văn hóa tâm linh (đền Vua Mai, đền Nguyễn Xí). Các hoạt động du lịch đó gắn

chặt với nhiệm vụ phát triển văn hóa, bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc.

5.3. Giải pháp bảo tồn và phát huy các giá trị của lễ hội

5.3.1. Quan điểm của Đảng, Nhà nước và tỉnh Nghệ An về bảo tồn và phát huy các giá trị của lễ hội

Kể từ khi ra đời cho đến nay, Đảng ta đã định hướng văn hóa phục vụ một cách có hiệu quả vào sự nghiệp cách mạng. Văn hóa được xem là nền tảng tinh thần, động lực thúc đẩy kinh tế - xã hội. Trong đó, có ý nghĩa rất quan trọng là việc bảo tồn, kế thừa và phát huy các giá trị văn hóa dân tộc.

5.3.2. Bảo tồn và phát huy giá trị của lễ hội

Để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của dân tộc, Đảng, Nhà nước và nhân dân cần có mối liên hệ chặt chẽ, vận dụng các văn bản, Nghị quyết, Chỉ thị đã được ban hành và trên tinh thần của Nghị quyết Hội nghị lần thứ 5 Ban Chấp hành Trung ương khóa VIII và Nghị quyết Hội nghị lần thứ 9 của Ban Chấp hành Trung ương khóa XI của Đảng Cộng Sản Việt Nam.

Tiểu kết chương 5

Lễ hội đã trở thành nhu cầu không thể thiếu trong đời sống tinh thần của người dân xứ Nghệ nói riêng, nhân dân Việt nam nói chung. Việc duy trì và tổ chức các lễ hội truyền thống không chỉ làm tăng thêm ý thức về cội nguồn, lưu truyền cho các thế hệ về các giá trị văn hoá của dân tộc, tăng cường thêm tính cố kết cộng đồng và còn thoả mãn được nhu cầu giải trí, văn hoá tâm linh. Các giá trị của lễ hội truyền thống đến nay vẫn được gìn giữ và phát huy trong đời sống. Nhiều giá trị tích cực của lễ hội truyền thống và hiện đại đã góp phần bảo tồn và phát huy bản sắc văn hoá của người dân xứ Nghệ trong quá trình hội nhập và phát triển.

KẾT LUẬN

1. Nghiên cứu *Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ*, tác giả tập trung vào 3 lễ hội: Lễ hội đền Vua Mai, lễ hội đền Nguyễn Xí và lễ hội làng Sen trong suốt chiều dài lịch sử của dân tộc. Văn hoá xứ Nghệ mang đậm bản sắc riêng. Các sinh hoạt văn hoá đặc trưng văn hoá Xứ Nghệ trên nền văn hoá chung của dân tộc Việt Nam phản ánh đậm đà sắc thái riêng của một vùng quê giàu truyền thống đấu tranh, xây dựng và bảo vệ đất nước.

Đó là những nét đẹp truyền thống quý báu được người dân xứ Nghệ rất đỗi tự hào. Nơi đây, mỗi hòn núi, mỗi khúc sông, mỗi xóm làng, mỗi đoạn đường, thửa ruộng... đều có dấu vết lịch sử hào hùng và linh thiêng. Mảnh đất xứ Nghệ đã sản sinh, nuôi dưỡng vĩ nhân của lịch sử như Mai Hắc Đế, Nguyễn Xí, Hồ Chí Minh...

Ông cha ta vẫn thường nói “Địa linh sinh nhân kiệt”. Quả thật vậy, quê hương núi Hồng sông Lam thơ mộng gặp lúc Tổ quốc nguy nan, xứ Nghệ xuất hiện những anh hùng hào kiệt, lỗi lạc, phi thường ra cứu nước, giúp dân.

Mảnh đất "non xanh nước biếc như tranh hoạ đồ" từ ngàn đời nay vẫn tự hào là vùng đất xuất hiện nhiều vị anh tài. Phải chăng, cùng sinh ra trên một vùng quê, uống chung một dòng nước nên cùng chung tính cách người Nghệ: khảng khái, trọng nghĩa và không cam chịu sự áp bức, đè nén... Bởi vậy ở đây có câu hát:

“Nhìn lên sông Lam thấy dòng nước xối,
Đã là người Nghệ ai chẳng tắm gội nước sông Lam.
Nước sông Lam khi đục khi trong,
Cũng như con người xứ Nghệ; khi giận thì thét mắng
khi không thì hiền hoà”

Những giá trị lịch sử, văn hoá đã được chất lọc, giữ gìn, trao truyền và phát huy phù hợp với điều kiện, hoàn cảnh sống của người Nghệ và có sức sống lâu bền trong xã hội truyền thống cũng như trong đời sống hiện nay. Các giá trị đó đã góp phần làm phong phú thêm bản sắc văn hóa của vùng quê xứ Nghệ.

2. Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ diễn ra nhằm tôn vinh các thế hệ trong lịch sử. Nhân dân Việt Nam nói chung, người dân xứ Nghệ nói riêng tự hào về vùng đất địa linh nhân kiệt với Mai Hắc Đế và khởi nghĩa Hoan Châu, Nguyễn Xí với những chiến công vang dội của nghĩa quân Lam Sơn, Chủ tịch Hồ Chí Minh và sự nghiệp giải phóng dân tộc Việt Nam... Đây là vùng "đất phát nhân tài" từ hàng nghìn năm nay. Xứ Nghệ, nơi đã sản sinh ra nhiều anh hùng dân tộc, nhiều nhà văn hoá, nhiều nhà khoa học, nhiều chiến sĩ yêu nước.... Vùng đất có bề dày truyền thống ấy đến nay vẫn còn nhiều chứng tích, chứng nhân của lịch sử, đồng thời cũng là vùng đất đã sinh thành, nuôi dưỡng nhiều giá trị văn hoá độc đáo của xứ Nghệ.

3. Lễ hội nói chung, lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ nói riêng là một nét sinh hoạt văn hoá độc đáo. Lễ hội cổ truyền ở Nghệ An được chú ý khôi phục lại trong khoảng hai mươi năm trở lại đây. Đó là những lễ hội gắn với di tích, danh thắng, danh nhân và tôn giáo tín ngưỡng, phản ánh sự thích nghi, lối ứng xử của cư dân đối với môi trường tự nhiên và môi trường xã hội.

Trong tâm thức của người dân xứ Nghệ, cũng giống như ở nhiều địa phương khác, khi được tận hưởng hạnh phúc của cuộc sống hiện tại thì người ta càng nhớ về tổ tiên, nhớ về nguồn cội. Con người đến với lễ hội không chỉ vì mục đích giải trí mà còn là trở về với giá trị của cõi linh

thiêng. Sức mạnh của văn hoá tâm linh khiến cho mỗi người sống có niềm tin và mong được đón nhận "Phúc - Lộc - Thọ", "Phú - Quý - Khang - Ninh". Hơn thế nữa, tham gia lễ hội cũng là dịp tạo nên cầu nối tốt đẹp của truyền thống xưa và nay.

4. Các yếu tố văn hóa vật thể, phi vật thể của người dân xứ Nghệ hiện nay vẫn còn lưu giữ khá phong phú thông qua các hoạt động của lễ hội tưởng nhớ danh nhân. Trong diễn biến của lễ hội vẫn còn lưu giữ đầy đủ phần lễ và phần hội. Phần lễ là những nghi lễ trang nghiêm mang tính chất thiêng liêng, thờ phụng. Phần hội là những trò chơi, diễn xướng dân gian vui vẻ, nhộn nhịp, thư giãn sau những ngày lao động mệt nhọc...

5. Để lễ hội ngày càng được tổ chức tốt hơn cần thiết phải có sự kết hợp giữa Nhà nước và nhân dân, đặc biệt là phải tạo điều kiện thuận lợi để nhân dân được phát huy tối đa tính sáng tạo và vai trò chủ nhân thực sự trong các lễ hội. Từ đó làm cơ sở cho việc hoạch định, xây dựng một cuộc sống mới với những giá trị văn hoá tiên bộ hơn, hài hoà hơn mà không làm mất đi những giá trị truyền thống vốn có nhằm phục vụ cho chính cuộc sống của cộng đồng người dân xứ Nghệ.

6. Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ là những nét sinh hoạt văn hoá cộng đồng đặc sắc, chứa đựng trong đó khá đầy đủ những yếu tố phản ánh về lịch sử cội nguồn, về diện mạo văn hoá tinh thần của người dân xứ Nghệ. Các lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ là môi trường lưu giữ một cách sống động các giá trị văn hoá truyền thống, là kho tư liệu quý báu giúp những người làm công tác nghiên cứu văn hoá có thêm cái nhìn tổng thể, đầy đủ hơn về một nền văn hoá của cộng đồng có truyền thống lịch sử lâu đời. Từ đó đề xuất

với các cấp chính quyền ở địa phương những giải pháp phù hợp cho việc bảo tồn, phát huy những giá trị văn hoá nhằm phục vụ cho sự nghiệp xây dựng và phát triển kinh tế - xã hội tỉnh Nghệ An. Bởi vậy, cần tăng cường các hoạt động tuyên truyền, giáo dục để nhân dân hiểu rõ và trân trọng những giá trị lịch sử, giá trị văn hóa của các lễ hội tưởng nhớ danh nhân. Để lễ hội thực sự có sức hấp dẫn lớn đối với đông đảo nhân dân trong và ngoài tỉnh về tham dự, thiết nghĩ, nên phát huy những tiềm năng vốn có từ chính vùng đất này.

DANH MỤC CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ ĐÃ CÔNG BỐ CÓ LIÊN QUAN ĐẾN LUẬN ÁN

1. Nguyễn Hồng Vinh (2009), "*Lễ hội đền Vua Mai: truyền thống và hiện đại*", Kỷ yếu Hội thảo Khoa học toàn quốc "Mai Thúc Loan và khởi nghĩa Hoan Châu", Trường Đại học Vinh- Viện Sử học, Nxb Khoa học Xã hội, tr. 185-190
2. Nguyễn Hồng Vinh (2013), "*Mai Thúc Loan (713-722)*", Nxb Chính trị Quốc gia (phần di tích đền Vua Mai ở Nghệ An, Hà Tĩnh và phần lễ hội đền Vua Mai, 93 trang).
3. Nguyễn Hồng Vinh (2013), "*Một số giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị lịch sử- văn hóa lễ hội đền Vua Mai (huyện Nam Đàn, tỉnh Nghệ An)*", Hội thảo Khoa học Quốc gia "Khởi nghĩa Hoan Châu và vai trò của Mai Thúc Loan trong lịch sử dân tộc", Viện Hàn lâm Khoa học Xã hội Việt Nam, Nghệ An.
4. Nguyễn Hồng Vinh (2014), "*Lễ hội tưởng nhớ các vị danh nhân chống ngoại xâm nổi tiếng của xứ Nghệ*", Tạp chí Khoa học Xã hội miền Trung, Số 5 (31).
5. Nguyễn Hồng Vinh (2014), "*Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa lễ hội ở tỉnh Nghệ An hiện nay*", Tạp chí Lịch sử Đảng, Số (289).
6. Nguyễn Hồng Vinh (2014), "*Cố kết dòng họ qua di tích và lễ hội đền Nguyễn Xí (xã Nghi Hợp, huyện Nghi Lộc, tỉnh Nghệ An)*", Tạp chí Dân tộc học, Số 6 (189).